

Сушко А. І., НУ «ОЮА»

РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

В статті розглядаються проблеми впливу політичної культури на складні процеси трансформації сучасного суспільства. Окреслено нові підходи і методи дослідження, які дозволяють більш конкретно розглянути проблему в контексті змін політичної сфери суспільств перехідного типу.

В процесах становлення і функціонування політичної культури є досить актуальним вивчення механізму взаємодії змін у політичній культурі і трансформацій суспільства. Принципово важливо, щоб закономірності еволюції політичної культури відповідали фундаментальним засадам політичного життя суспільства і тим самим сприяли його трансформації. Система політичної культури дозволяє у цьому випадку підтримувати інституційні зміни у політичному житті, забезпечуючи в політичній поведінці сталість і можливості змін. Це є умовою і для оновлення системи політичної культури, появи в ній нових цінностей і значень, і для обґрунтування інновацій що дозволило поступово здійснювати перехід на якісно новий рівень життя суспільства.

Метою дослідження є розгляд основних аспектів взаємозв'язку основних елементів політичної культури які стали домінуючими в процесах трансформації політичної сфери сучасного суспільства.

Поставлена проблема вже була предметом досліджень в роботах В.Добіжи, В.Кравченка, С.Бережи та інших. Так, чинники змін політичної культури в залежності від характеру соціальних змін стали предметом дослідження А.Зуйковської, трансформації в Україні розглядають М.Михальченко, А.Колодій, Н.Мацієвський, проте, і в подальшому дана проблематика потребує поглиблення наукового осмислення. Недостатні знання про соціокультурний вимір сучасного суспільства, яке інтенсивно модернізується, вимагають розглянути потенціал трансформації з позицій нових концептуальних підходів. Так, все менше використовують науковці традиційні «наративістські» схеми, а в центрі уваги дослідників екзистенційно – антропологічні підходи. В результаті акцент все більше переноситься на діяльність людини у звичайному соціальному та культурному середовищі, що відповідає її потребам та інтересам. «Культура – це

вияв інтерпретативної суб'єктивності людини у ставленні до себе і до свого світу. Вона просто таки ідентична з ментальним процесом надавання чи творення змісту, без якого людське життя було б неможливе» [1, с. 50-51].

У науковій літературі існує декілька понять що використовуються для пояснення змін. Поняття «трансформація» переважно використовують стосовно складних об'єктів у яких можна виявити певну структуру і в результаті відбуваються зримі позитивні зміни. При цьому трансформація потенційно передбачає інваріантність змін на відміну від поняття «транзит» [2, с. 4-22].

Онтологічну основу політичної культури становить певний тип світосприйняття, своєрідний колективний світогляд даного соціуму ч окремих його частин. Культуроцентричність як новий онтологізм сучасного світу сприятиме і гармонізації міжлюдських стосунків, а на думку таких дослідників як Ю.Хабермас, П.Козловський це період коли ідеї попередніх епох проникають в маси і нарешті зачіпають на практиці історичні процеси та визначають їх подальший хід. Одночасно П.Козловський застерігає що цінності модерну досягають піку свого розвитку і на цій фазі стають застарілими [3, с. 24].

Слід зазначити що політична культура є однією з визначальних сфер, яка виступає фактором успішного реформування, зокрема втілення в практику ідеї децентралізації. Це дозволяє виключити в значній мірі відчуженість громадян від влади, а значить стимулює значні ресурси ініціативи та самодіяльності, формує нові соціальні цінності, насамперед такі як свободу вибору та культуру відповідальності особистості. Самі громадяни стають більше повноправними учасниками процесу діалогу з органами державної влади та місцевого самоуправління, приймаючи участь в підготовці та реалізації усіх значущих соціально-політичних рішень. Особливо активним у цьому аспекті є пошук в сучасних умовах України нових механізмів забезпечення безпосередньої участі громадян в прийнятті рішень на місцевому рівні. Є розуміння необхідності зміцнення процесу зростання кожної особи на етапі трансформації нашого суспільства в бік демократії, коли доля багатьох починань в великій мірі залежить від політичної активності та свідомості більшості громадян.

Процес формування політичної культури демократичного суспільства проходить певні стадії долаючи перешкоди нерозвинених інститутів громадянського суспільства. Слід відзначити, що основні фактори становлення та структурні елементи політичної культур

нашого суспільства суттєво модернізуються і позитивно впливають на процеси демократизації.

В період змін відбуваються і процеси протилежного змісту. На думку Р. Інглхарта події 90-х рр. ХХст. в ряді країн колишнього СРСР, перш за все, всі невдалі реформи посприяли відмові від цінностей постмодерну і більш масовому сприйняттю модерністських умов, тобто, по мірі ослаблення економіки люди повертаються до традиційних культурних орієнтацій, всупереч політичним змінам. Так, громадяни України мали діяти згідно прийнятих демократичних норм, що знайшли своє відображення в Конституції країни, але на практиці часто користувались радянськими цінностями. Дійсність усвідомлювалась через традиційні політичні поняття і категорії, що архаїзувало ряд аспектів політичного життя.

В той же час, розвиток політичної думки посприяв значній диференціації знань про політику, зокрема, необхідності переходу до демократичних механізмів управління. Оновлення самої політичної культури спричинило зміни умов політичної соціалізації і, відповідно, способів залучення до політичного життя. Сам процес оновлення був тісно пов'язаний з конкуренцією систем переконань – стратегій політичного розвитку, представлених досить різними політичними силами. В цій конкуренції і визначаються як домінантні так і другорядні риси системи політичної культури.

Слід зазначити, що політична культура є однією з визначальних сфер котра виступає фактором формування та діяльності нових соціально-політичних рухів. Саме їх функціонування формує нові соціальні цінності, насамперед такі як свобода, культура та відповідальність особистості. Нові рухи у сучасній Україні виступають поперше однією з форм реалізації самоврядування, тому що є осередком активного функціонування суспільних зв'язків, у їх діяльності відображається і рівень політичної культури. По-друге виступаючи формою реалізації суспільних інтересів, вони стають повноправними учасниками діалогу з органами державної влади та місцевого самоврядування. І нарешті, вони найбільш активно відстоюють пряму участь кожного громадянина у прийнятті всіх соціально-політичних рішень.

Слід відмітити і певну утопічність ідеологічних засад цих рухів, зокрема: досягнення гармонії людини і суспільства, справедливості рішень всіх гілок влади. Але в цілому позитивним в їх діяльності є пошук нових механізмів забезпечення безпосередньої участі громадян в прийнятті рішень на місцевому рівні.

Ідея децентралізації дозволяє звільнити загальнодержавні органи влади від більшої частини оперативних функцій, виключити в значній мірі надмірну централізацію повноважень і відчуженість громадян від влади, а значить підключити значний резерв ініціативи та самодіяльності. Це підсилює плюралізм думок, що стимулює відбір оптимальних варіантів політико-управлінських рішень, а також утвердженню демократичної культури функціонування управлінських інститутів.

Від особливостей свідомості громадян залежить термін утвердження політичної демократії в практику повсякденного життя, отримання її інститутами необхідної міцності в умовах трансформації суспільства. В цьому процесі роль держави та її інституцій на місцях – дати можливість на перехід від діяльності певних громадських організацій до здійснення громадського контролю та доповнення функцій управління. В даному аспекті можливі різноманітні форми як наприклад волонтерство, інституції громадського контролю і тому подібні. В політичній сфері ці зрушення означають розвиток партicipатторної демократії в напрямку до «демократії участі».

Слід погодитись з домінуючою думкою політологів, що і в цілому громадяни України будучи здебільшого носіями пострадянської політичної культури, не вдаються до широкої партисипації. Це влаштовує значну частину панівної політичної верхівки, дозволяє їй досягти власних корпоративних інтересів. Відкидаючи погляди на нездатність громадян до вироблення суспільної політики, прийняття (та сприйняття) важливих державних рішень науковці, активісти громадських рухів ведуть активний пошук засобів прилучення спільноти до процесу осмислення необхідності запровадження нових процедур функціонування політичних інститутів держави. Розуміння даного процесу особливо важливе при становленні нових структур антикорупційної спрямованості.

Найбільш ефективним інститутом впливу на різні суспільні настрої, що здатен запропонувати сприятливі підходи для зняття деструктивних елементів у політико-культурних відмінностях соціальних груп, етносів і регіонів є толерантність. В епоху постмодерну – це норма цивілізованого компромісу між конкуруючими культурними практиками, а культура толерантності здатна цементувати соціум на началах взаєморозуміння. З часу прийняття Декларації принципів толерантності ООН (1995) світова спільнота збагатила свою діяльність по формуванню культури спілкування та лояльності, але з іншого боку,

зросли і масштаби насильства в ряді регіонів щодо інакомислення, особливо на релігійному ґрунті. Тому, в цьому контексті через політичну коректність слід поступово формувати діалогічне мислення в етнокультурних взаємовідносинах, особливо періоду їх загострення в ряді регіонів України (Донбас, Закарпаття, Буковина).

Толерантність в рамках демократії – це ідеальний тип високої чутливості та малої відчуженості. Саме до такого ідеалу на думку дослідниці Л.Малес прагнуть в Європі, та й частину правозахисних рухів в Україні можна віднести до цього контексту [4, с. 10]. На жаль, що сама ідея толерантності в реаліях політичної взаємодії партій в Україні подається, в основному, як вияв слабкості. Тому перевага надається консенсусу, який передбачає непоступливість сторін і на практиці, досить часто, заганяє проблему вглиб. В сегментованих, поляризованих суспільствах досить сильна традиція перекладання власних прорахунків на попередників чи політичних опонентів в цих умовах виробити стратегічні орієнтири розвитку держави надзвичайно складно. До того ж, слабкість влади провокує радикальний екстремізм у суспільних настроях. Вона по суті не виробила ефективну систему гуманітарного впливу на настрої різних соціальних груп з урахуванням регіональних особливостей і наш соціум не має консолідуючих ідеологічних орієнтирів. Цю працю слід розпочати з підтримки терпимості як поступливості, примирливості до чужих думок, що і дозволить перейти до толерантності, як терпимості усвідомленої й побудованої на чітких світоглядних принципах, з цивілізованим ставленням до різномислення як суспільної цінності.

В цьому контексті, перш за все, слід зняти вербальну агресію в ЗМІ і активно залучати науковців-гуманітаріїв до формування концепту національно-громадянської ідентичності. В умовах, коли Україна перетворена на об'єкт доволі агресивної інформаційної війни з боку сусідньої держави, а в країні вже сформовані потенційні умови для глобального, широкомасштабного маніпулювання суспільною свідомістю, незрілість і несформованість гуманітарної політики – це пряма загроза національній безпеці.

Таким чином, процес трансформацій сучасного суспільства залежить від стану і від змін політичної культури. Особливо складним і неоднозначним є цей вплив в перехідних суспільствах.

Бібліографічний список::

1. Рюзен К. Нові шляхи історичного мислення / К. Рюзен. – Львів. – 2010. – 116 с.

2. Колодій А. Про стадії та етапи посткомуністичної трансформації в Україні / А. Колодій // Трансформації політичної системи України в контексті світових глобалізаційних змін : матер. наук. практ. конф. – Львів : ЛНУ. Центр політичних досліджень, 2010. – С. 4–22.
3. Козловский П. Культура постмодерна / П. Козловский. – М., 1997. – 127 с.
4. Малес С. Соціальне сприйняття, як його конституують інші / С. Малес // Критика. – 2013. Ч. 1–2. – С. 5–20.

В статтє рассматриваются проблемы влияния политической культуры на сложные процессы трансформации современного общества. Показано новые подходы и методы исследования, которые позволяют более конкретно рассмотреть проблему в контексте изменений политической сферы общества переходного типа.

In article problems of influence of political culture on difficult processes of transformation of modern society are considered. It is shown new approaches and methods of a research which allow to consider more specifically a problem in the context of changes of the political sphere of society of transitional type.

Стаття надійшла до редколегії 19.09.2017

УДК 323:659.44

Милосердна І. М., НУ «ОЮА»

ЗМІСТ ТА МОДЕЛЮВАННЯ PR ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЛІТИЦІ

Стаття присвячена комплексному аналізу сутності PR-технологій та етапам їх розроблення. В статті досліджуються питання PR діяльності в політичній сфері життя суспільства, аналізуються цілі та завдання PR діяльності.

Незважаючи на відносно тривалу та «багату» історію існування практики PR, досі залишаються фактично відкритими питання інституціонального трактування PR та його політичних функцій в сучасному суспільстві.

Серед зарубіжних дослідників, які займалися дослідженням PR – технологій слід відзначити С. Блек, Е. Бернейз, А. Лі, Ф. Джефкінс, С. Катлип, Ф. Сайтел, Дж. Грюніг, М. Тайлор, В.Р. Скотт, Д. Вилкокс та інші. У сучасній українській та російській науці проблеми соціальних і політичних технологій досліджували